

NEMESSÁNDORHÁZA

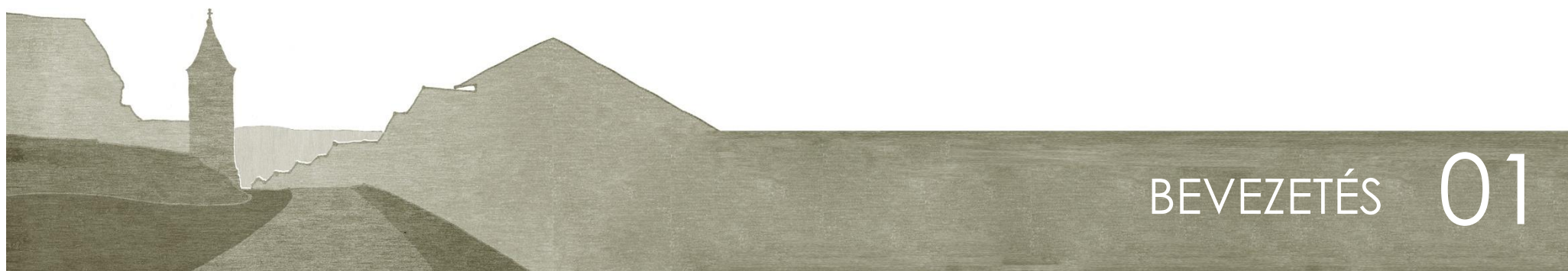
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés
2. Nemessándorháza bemutatása
3. Örökségünk
4. Eltérő karakterű településrészek
  - Ófalu*
  - Újfalu*
  - Hegyi hajlékok*
5. Építészeti útmutató
  - Magasság*
  - Tetőhajlásszög*
  - Telepítés*
  - Melléképületek elhelyezése*
  - Kerítések*
  - Kertek*
  - Melléképületek*
  - Ajtók, ablakok*
  - Homlokzatképzés*
  - Részletek*
  - Anyagok*
6. Mai példák
7. Utcák, terek
  - Hirdetések, reklámtáblák*
  - Támfalak*
8. Ajánlott növények

BEVEZETÉS 01

BEVEZETÉS

A falu a középkor óta a magyar településszerkezet leggyakoribb eleme. A falurendszer azonban mindig alakult, módosult. Múlt századunk közepén a magyar gazdaságban és társadalomban olyan alapvető változások sűrűsödtek össze, melyek hatása a falunak nemcsak külső képét, hanem egész belső szerkezetét, az ott lakók életmódját is gyökeresen átformálta. Az életmód változásának szemmel látható megnyilvánulási formája a falusi építkezés, a lakáskultúra átalakulása. A régi paraszttörvények szerint a ház helyi anyagokból készült, és beosztását szigorúan a szükségletek szabták meg. A falusi háztartások felszerelése ma már alig marad el a városiakétól, de az ellátási gondok, a szegényesebb üzlethálózat és a gyengébb infrastruktúra miatt minden egy kicsit késik, átalakul. Érthetjük ezt térben és időben egyaránt. Ennek köszönhetően sokszor letisztul, egyszerűsödik, vagy éppen torzul mindaz, amit az ember utánzással meghonosít saját környezetében, elszakadva generációk örökségétől.

Ebben a helyzetben a legfontosabb érték az identitás és a közösség. Hiszen a házak is lehetnek eltérők egymástól, különböző korúak, állapotúak vagy tömegűek, de harmóniát csak egységes rendezőelv alapján áraszthatnak településléptékben. Nem az egyformaság és a tipizálás hozza el a várt rendet, de illeszkedési elvek nélkül könnyen rivalizálhatnak még a leggazdagabb szomszédok is egymás és környezetük kárára. Organikus továbbépítés során tekintettel illene lennünk egymásra!

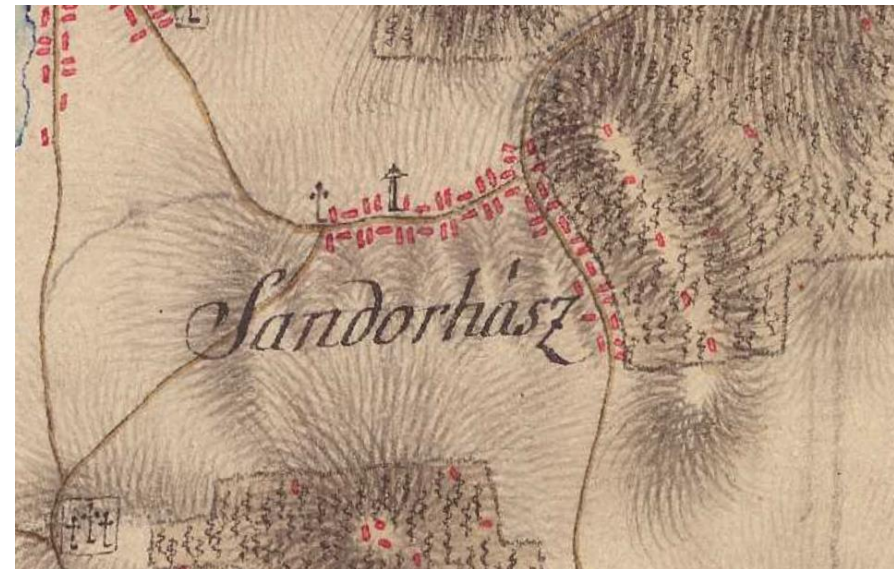

NEMESSÁNDORHÁZA BEMUTATÁSA 02

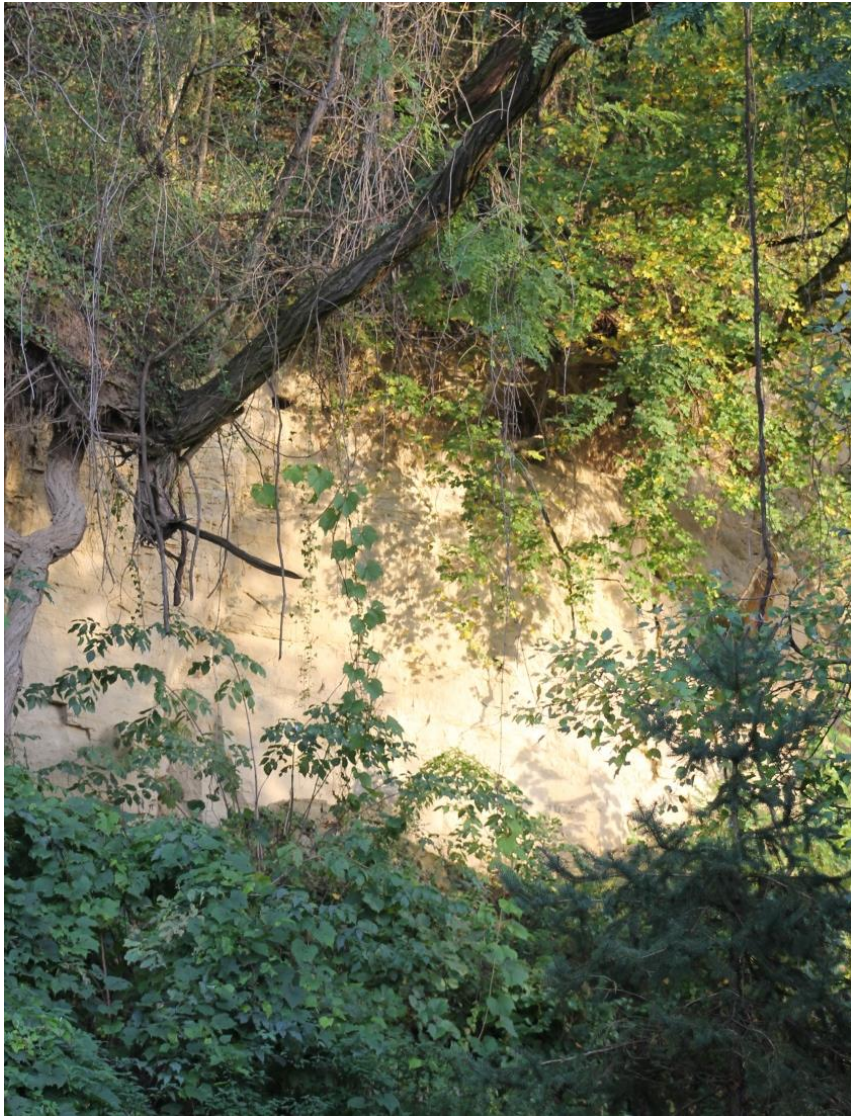
NEMESSÁNDORHÁZA BEMUTATÁSA

Nemessándorháza község egy bizonyos Sándor nevű személy birtoka, portája körül jöhetett létre mintegy 800 éve. A falu történetét végigkísérték a Sándor nevű személyek egészen napjainkig. A falu sohasem tartozott valamelyik nagybirtokhoz, mindig is önálló urai voltak, nemesi rangban. Korábban Sárhidának és Királyhidának is hívták a mocsári átkelési lehetőség, a Holub híd miatt. Területe évezredek lakóhelye volt az avar és szláv népelemeknek majd a honfoglaló magyarságnak is. Az átkelők őrzéséhez védelmi vonalat alakítottak ki, ami leértékelődött az 1200-as évek végére, a környező települések közül több el is pusztult. Első írásos említése 1372-ből való, miszerint családi földek tárgyában kihallgatott megyei nemesek között találkozunk Kerályhidai Bálint fia Jánossal és Péter fia Miklóssal. 1378-ban pedig a hetési nemesek vitás ügyében királyi emberként járt el Királyhidai Ördög János. Folyamatos fejlődés jellemezte a kis erdőszéli falut. Nemessándorháza legrégebbi épülete a főúton fellelhető harangláb, amely 1864-ben épült, vallási központként azonban sosem funkcionált.

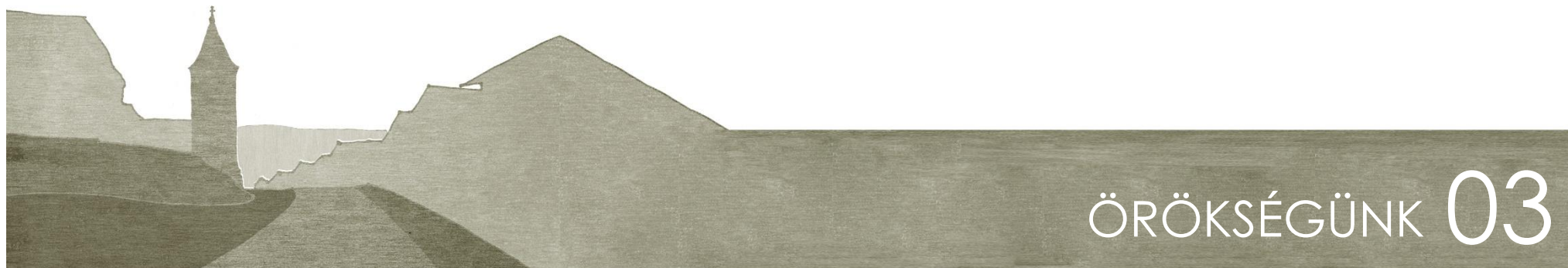

Földrajzi helye nem is a mai területen lehetett. A népesség gyarapodásával, a családok szétválásával, vándorlásával a törökök előli védettebb hely keresésével telepedhettek le itt a mai falu területén. A falu közigazgatási területe több mint 1100 hektár. Az 1930-as években volt a falu lakossága a legmagasabb 938 fővel. Ebben az időszakban létrehoztak egy iskolaépületet 1908-ban, és a klebelsbergi iskola-politika eredményeként a második épület 1928-ban épült. Az oktatás hat elemivel indult. A felső tagozat 1947-ben, az alsó tagozat 1981-ben átkerült Búcsúszentlászlóra. A népesség fogyása is elindult ezzel párhuzamosan, ami napjainkban megállt, kicsit emelkedik minden évben. 2014-ben alakult egy kis csoportnyi egyesület, Terra Animam néven. Céljük, egy családi birtokból álló közösség kiépítése. A falu írásos emlékei alapján katolikus vallású közösség volt. Szent László egyháza filiájához tartozott, a hetési nemesekkel közösen a sándorházi nemesek adtak területeket az ott megtelepült ferences barátoknak is. Jólelkű adományozóknak köszönhetően Nemessándorháza is épülhetett 2015-ben egy Szent család nevű kápolna.

Környéke egy kiterjedt mocsársávba esik a Mura és a Zala között. Így a falu a külvilágtól elzárt, szigetszerű dombvonulaton keletkezett, ami megóvta a történelem viharaitól is. Az erdők mélyén pedig egy csodálatos, védett növény található meg, a lila árnyalatú ciklámen. Több száz évvel ez előtt a dűlők a következő nevet kapták: Kismáli-hegy, Rigómál, Foglár, Vörös, Cseres, Kétbükk-köz, Nyíres Törpöny, Dalaháza, Erdőhát, Szoboszló, Hossziak. Korábban minden családnak volt zöldségeskertje és a szántóföldi növénytermesztés is jelentős változásokon esett át a szövetkezeti gazdálkodással. A XIX. század elején megjelenő akác előtt a gesztenye, a hárs és gyümölcs fajok voltak a jellemző növények, így méhészkedéssel is sokan foglalkoztak. A műveletlen területek növekedésével túlszaporodott a vadállomány is, a rendszerváltás után tovább nőtt a degradáció, a vizes élőhelyek kiszáradása miatt pedig eltűntek a fehérgólya családok is. Helyettük színes madárvilág alakult ki. A halcsomagoló üzem szépen tájba simuló tömege meghatározó a településhez közeledve, a hozzá kapcsolódó célforgalom is elviselhető. A táj hangulatához a hegyhátakon megépített pincesorok is tartoztak boronafalas zsup fedéllel. Ma ezek közül csak hírmondó akad. A Kelet-Zalai-dombság szerkezeti morfológiai jellegét a szabályos É-D-i irányú töredezettség a jellegzetes párhuzamos völgyhálózat a Szévíz-Principális-csatorna mentén és a kőztes kiemelt széles hátak szabálytalan alakú, rögös feldaraboltsága határozza meg. A település minden utcáján érzékelhető az erdők közelséges és az emberek évszázados együttélése a természettel. Klímáján is érezhető a hűsítő, árnyékoló hatás. A levegő hirtelen nyirkossá válik a domborzat meredek emelkedésével. A település főtere is egy zöld park, aminek háttérében egy gyönyörű löszfal áll. A belterület-külterület aránya szinte megegyezik a településnek, így a viszonylag szerény számú állandó lakosság ellenére is hatalmas területet foglal magába. Nagy kihívás az önkormányzatnak is a fenntartás és a folyamatos fejlesztés.

A településképi arculati kézikönyv célja egy olyan szemléletformálás, mely a helyi lakkosság, döntéshozók, újonnan betelepülők számára nyújt tájékoztatást az épített és természeti értékekről, a település építészeti arculatának jellemzőiről, és iránymutatást az épített környezet alakításával kapcsolatos elvárásokról. A hagyományok szerint az építéssel három alapköve a hasznosság, a tartósság és a szépség, ezért közérdek!

ÖRÖKSÉGÜNK

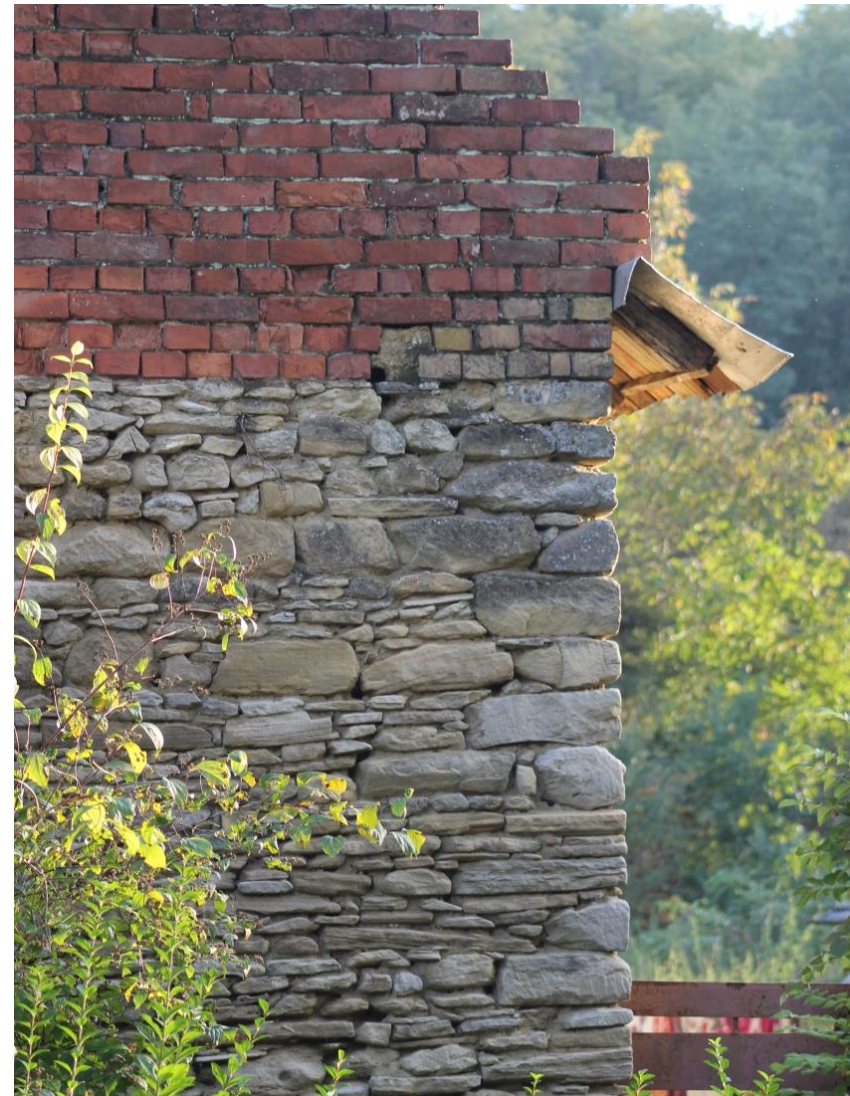

Az építészet a kultúra része és folytonosságon alapul. Az épített környezet a történelmi korok térbeli és tárgyi lenyomata, helyi és nemzeti önismeretünk gyökere és forrása. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak. A Kárpát-medencei vidék sokszínű paraszti-népi építésze és településkultúrája Európában is kimagasló és egyedi értéket képvisel. Ennek tudatában a közvetlen környezetünkben lévő épített környezet gondos ápolása, jókarbantartása és a hagyományok megőrzése az egyre gyorsuló világunkban legfőbb feladataink egyike. Az állandóan növekvő lakásigény közepette is példát kell mutatnunk az utókornak a megtartó építészettel, azaz a meglévő épületek szerves folytatásaként létrejövő megoldásokkal. Újkori építészetünk elsődleges célja, hogy egységes, fenntartható épített környezetet teremtsen. Előnyben kell részesíteni a helyi anyagok használatát, a decentralizált energiatermelést és kezelést, illetve az örökségvédelmet.

„... ha valaki elmegy valahova főépítésznek, akkor nem az a feladata, hogy majd ő megmondja, hogy milyen a szép ház, meg hogyan kell a régi házaknak a homlokzataira visszatenni a díszeket, meg hogy hogyan kell szép közvilágítást csinálni..., hanem az, hogy hogyan lehet elkezdni egy olyan életet egy településen, amely majd ki fogja termelni és magával hozza természetes hozadékát: egy értelmesebb és méltóságosabb életet. Tehát a főépítésznek nem elsősorban az a feladata, hogy megmondja, mi a szép ház és ezért vitatkozzon nála képzetlenebb vagy tájékozatlanabb emberekkel, hanem hogy olyan döntés-előkészítő munkát végezzen a településeken a polgármesteri hivatalok mellett vagy azokon belül, ami lehetővé teszi azt, hogy az emberek a bennük szunnyadó vágynak megfelelően magasabb rendű életet tudjanak élni.” - (Makovecz Imre)

Magyarország teljes területén ebben a szellemiségben újrastrukturálódó főépítési rendszer hivatott biztosítani az építészeti és településtervek minőségi és szakmai felügyeletét és összehangolását. Emellett folyamatos konzultációkkal és szakmai tanácsadással lehetséges a települések arcélének kidolgozása gazdaként. Fejleszteni kell az építészet és a társzművészetek elméleti és gyakorlati együttműködését is, illetve segíteni a vizuális és építészeti kultúra ismeretszerzését. Ennek egyik eszköze a széleskörű társadalmi párbeszéd. Közvetlen környezetünket érintő építészetnek a közgondolkodás szerves részévé kellene válnia. Az új technológiák, a gyors kommunikáció, a megújult életmód és az egyre növekvő globális éghajlati aggályok mai korszakában az örökség, a lokalitás és a regionális identitás szempontjai régimódi fogalomnak tűnnek, ha nem tárgyaljuk ki őket egymás között. Léteznek azonban jól meghatározható technikák, eljárások, amelyek alkalmazásával a hagyományos építészeti karakterhez és az egységes faluképhez jobban igazodó, arányosabb és esztétikusabb épületek építhetők. Nem a múltat kell imitálni, hanem a helyi értékeket, jellegzetességeket és anyagokat kell felhasználni az új tervezésénél vagy egy régi megmentésénél esetleges visszafejtésénél. Természetesen alkalmazkodni kell a mai igényekhez, alternatívát kell nyújtani a modern vidéki élethez. Próbáljuk megmenteni a még meglévő, régi, omladozó melléképületeket és a természetesnek tűnő, árnyat adó, helyi növényeket. Kerüljük a tájidegen és allergén fajok telepítését illetve a műanyagok és egészségünkre veszélyes építőelemek használatát a bonyolult csomópontok kialakításánál!

VÉDETTSÉGRE JAVASOLT ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK

● HELYI VÉDETT ÖRÖKSÉGEK

LAKÓÉPÜLET – DÓZSA GY. U. 7. - HJ

A település szélén álló, egyszerű tömegképzésű, oromfalas lakóépület vakolt falaival és cserépfedésével megőrizte eredeti arányait, élénk színe nem harmonizál.

HARANGTORONY – RÁKÓCZI F. U. 29. - HJ

A település főutcáján álló harangtorony kiemelkedik a környező lakóépületek sorából. Terepre ültetése és terméskő támfalának utcaképbe simulása emeli rangra az 1864-ben emelt harangtoronyt.

LAKÓÉPÜLET – ADY E. U. 7. - HJ

Főtéren álló lakóépület széles oromfallal és utcai nyílásokkal fordul a főutcára. Előkertkében településre jellemző kőkereszt áll és díszíti egyszerű, vakolt homlokzatát.

ÜZLET, RÉGI ISKOLA – RÁKÓCZI F. U. 4/A. - HJ

A település központjában álló, egyszerű tömegképzésű, oromfalas épületet a klebelsbergi iskola-politika eredményeként hozták létre látszóteglá homlokzattal.

LAKÓÉPÜLET – TÁNCSICS M. U. - HJ

A főutcára merőleges eldugott helyen áll a kódissállásos kontyolt lakóépület nagy előkerttel, utcával párhuzamos gerinccel. Apró nyílásai kontrasztosak a vaskos pillérekkel.

LAKÓ- ÉS MELLÉKÉPÜLET – RÁKÓCZI F. U. 65. - HJ

A főutca kontyolt tetejű, hosszúgerincű házának melléképülete is elegáns tömeggel és anyaghasználatlal rendelkezik. Egyedi ízt ad egyetlen utcaablaka a vakolt homlokzatnak.

LAKÓÉPÜLET – RÁKÓCZI F. U. 19. - HJ

A település főutcájától hátrébb álló, egyszerű tömegképzésű, oromfalas lakóépület vakolt falaival és cserépfedésével megőrizte eredeti arányait.

KÖZSÉGHÁZA – PETŐFI S. U. 1. - HJ

Főtéren álló igazgatási épület széles tömegével uralja a fellazult beépítést. Felújítása során elvesztette homlokzatának és nyílászáróinak eredeti művességét.

LAKÓÉPÜLET – ADY E. U. 9. - HJ

Domboldalra ültetett, utcával párhuzamos gerincű lakóépület saroktelek pozíciója miatt látható minden irányból. Oromfala és nyílászárói renoválásra szorulnak.

LAKÓÉPÜLET – KOSSUTH L. U. 7. - HJ

Az erdő szélén álló tetőtérbeépítéses, oromfalas épületet mára ellepte a növényzet. Egyszerű, rövid tömegéhez széles kert tartozik, pillérei az udvar felé adják az átmeneti teret.

LAKÓÉPÜLET – KOSSUTH L. U. 17. - HJ

Földbe süllyedt, erdőszéli, vályogfalazatú porta vakolt oromfalán az 1880-as dátum őrzi építésnek emlékét. Érdekessége a nyílás nélküli főhomlokzat vakolt párkánnyal.

LAKÓÉPÜLET – DEÁK F. U. 2. - HJ

Lépcsőzetes kialakítású, terepre ültetett porta felújított homlokzata minden irányból mutatja magát osztott nyílásaival.

KŐKERESZTEK – DÓZSA GY. ÉS RÁKÓCZI F. U. - HJ

A település főutcáin álló tipikus kőkeresztek sorakoznak emléket állítva a szakralitásnak a falusi porták előkertjében vagy közterületen.

LAKÓÉPÜLET ÉS UDVAR – PETŐFI S. U. 7. - HJ

Utcával párhuzamos gerincű lakóépület mélyebb fekvésű telken áll eredeti tömegével, hangsúlyos kódissállásával rendezett udvarán. Egységes nyílászárói kerettel sorolódnak.

RÉGI SÍREMLÉKEK, KERESZTEK – TEMETŐ - HJ

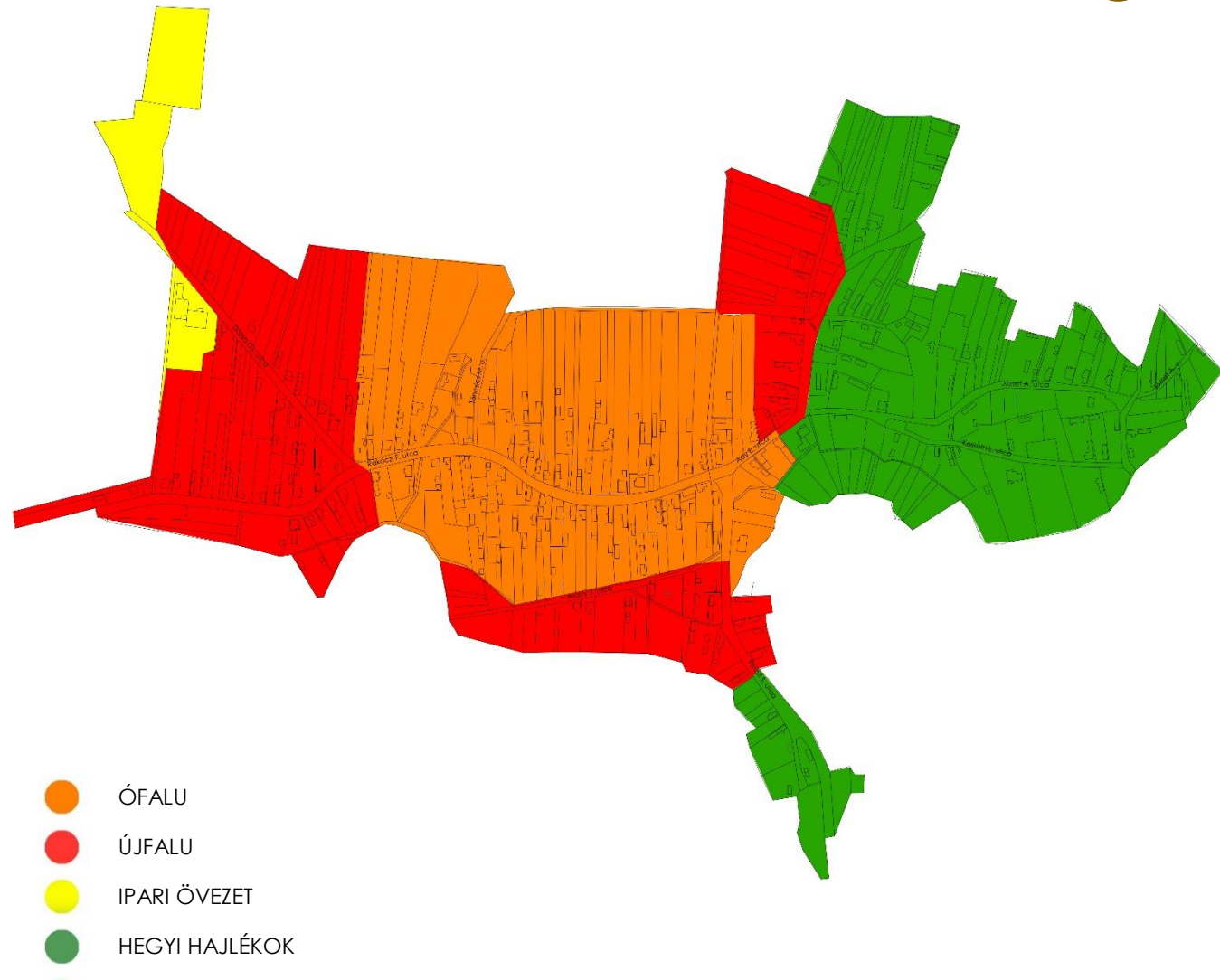
A település szélén álló, domboldara telepített temetkezési hely bejáratánál és közepén sorakoznak a századfordulóra jellemző totemszerű síremlékek és kőkeresztek.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK 04

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A területrendezés többszintű összehangoló és egyensúlyteremtő folyamat, melynek célja a fenntartható területhasználat, a komplex építészeti szemlélet, a környezethez való harmonikus illeszkedés, valamint a települések gazdasági fejlődésének elmozdítása. Mindez a táji, valamint a kulturális értékek megőrzésével és fejlesztésével érhető el. A telkek és házméretük sohasem a véletlen vagy az önkény művei voltak, azokat évszázadok tapasztalatai, szükségletei formálták, hogy ideális lakókörnyezet legyen a benne élő családok számára. Régen az emberek tudták, hogyan alkalmazkodjanak a domborzat, az éghajlat, a nap és a szél járásához. Ezért is alakultak ki különböző karakterű településrészek a terepadottságoknak és a használati funkcióknak köszönhetően. Új beköltözőként illik megismerni a szomszédsági viszonyokat építészeti értelemben is, olyan lakókörnyezetet kellene választani, aminek mi is szerves részévé szeretnénk válni, és nem bomlasztani azt!

ÓFALU

Nemessándorháza Ófalunak nevezhető területe az eredeti településmag, mely a templomdomb szoknyájaként falusias beépítéssel kíséri végig a Rákóczi és Petőfi utcákat. Helyenként hangulatos kanyarokkal, a domborzatot, mint természeti adottságot követve. Itt találhatóak az igazgatás, az oktatás legjelentősebb intézményei és a templom is. A beépítési mód ezeken a területeken általában oldalhatáros, a terep adottságait is követve. Jellemzőek a hosszú telkek hátsó szomszédok nélkül. Elmondhatjuk tehát, hogy sűrűn beépült az egykor egy utcás terület, és erős építészeti hatásokkal bír. Egyértelmű cél az Ófalu védett területén a hagyományos sándorházi utcakép megőrzése az eredeti építészeti elemek megtartásának támogatásával, új épületek építése, meglévők átépítése esetén azok továbbgondolásával, a folytonosság megőrzésével. Rengeteg helyi védeltségre javasolt épület sorakozik ezen a területen egymás mellett.

ÚJFALU

Folytatva az egykori településmagot nyugati irányba illetve az elágazó utakkal az északi és déli domboldalakra is felkúszva épületek újabb lakóépületek a falu határait kitérítve ezzel. Tudatosabb településfejlesztés eredményeként alakultak ki szélesebb és rövidebb telkek, de az újfalu területe nem szakadt le önálló telepként, mára szinte szerves folytatásnak tűnnek az új házsorok néhány kivételtől eltekintve. Ezen a területen megjelennek a négyzetes alaprajzú, földszintes, sátozott lakóépületek is, melyek típusuk szerint épültek az ötvenes évektől egészen a nyolcvanas évekig. A beépítés jellege sem tér el teljesen az ófalusi résztől, de jellemzőek a sátozott földszintes és a tetőtér beépítéses épületek is egymás szomszédságában. A kisszámú új építés mellett nagy igény és építési kedv mutatkozik a meglévő, jellegzetes háztípust képviselő épületek felújítására, energetikai korszerűsítésére és bővítésére. Üres telkei alkalmasak a további fejlődésre, új porták kialakítására a mai igényekhez jobban illeszkedő funkcionális elrendezéssel. Folytonosságát tovább fokozhatja a régi épületek elemeinek használata.

HEGYI HAJLÉKOK

A település magasabb pontján található épületek, rekreációs területek jellemzően az aktív pihenésre vágyókat szolgálják ki manapság, de jelentős még a gyümölcstermesztés is. A terület jellemzője szabálytalan alakú telkek laza, szétszórt beépítettsége, építészeti érdekes hatású, vegyes terület, sok új elemmel. A domborzat egyenetlensége és a dús növényzet további korlátokat szabott eddigi telekbeépítéseknek, de potenciális fejlesztési terület, akár telekösszevonásokkal is variálható. Anyaghasználatukkal jól illeszkednek a természet lágy ölébe. Az üdülőkerteket kevésbé intenzíven lehet fenntartani a szakaszos használat miatt, ezért is fontos, hogy a környezetre jellemző, honos növényeket ültessünk, mivel azok a helyi klímához (fény, csapadék és hőmérséklet viszonyokhoz) alkalmazkodtak, ezért jobb a tűrőképességük. Napjainkban a növénytermesztés, -tárolás háttérbe szorulásával a végtelen hosszúságú nadrágszíj parcellák kihasználása újabb feladat elé állítja az ingatlantulajdonosokat. Fontos megőrizni a jellemzően ormfalas megjelenésű, földbe fúródó jellegét a táj építményeinek átépítésénél is.

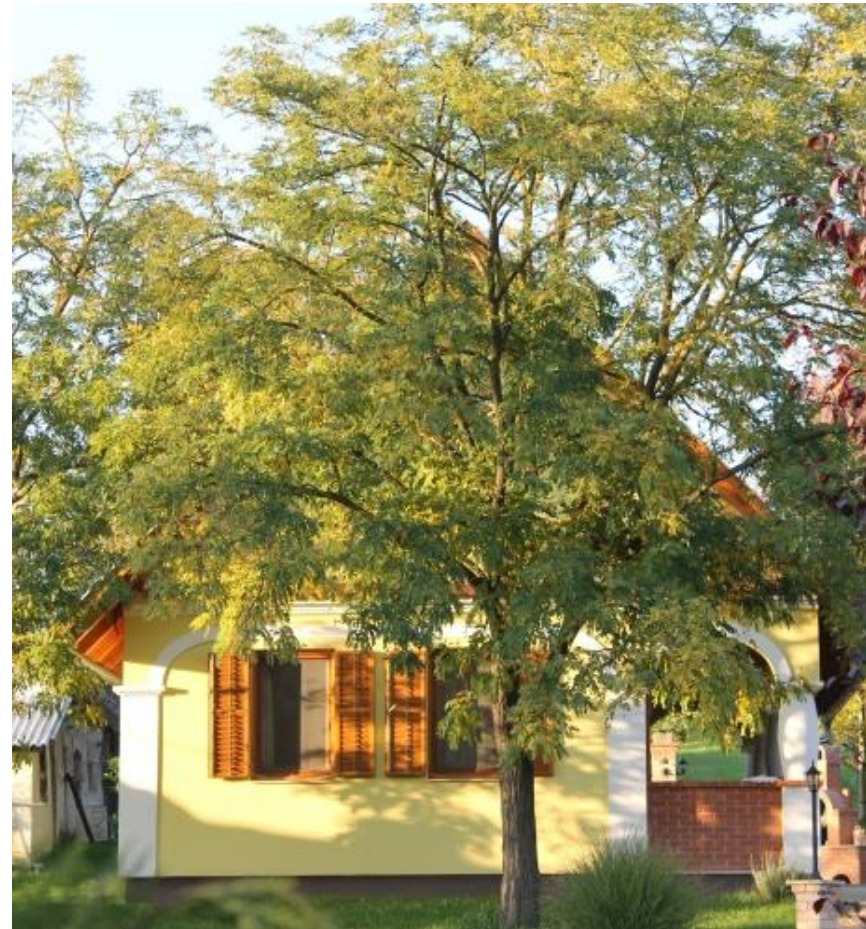

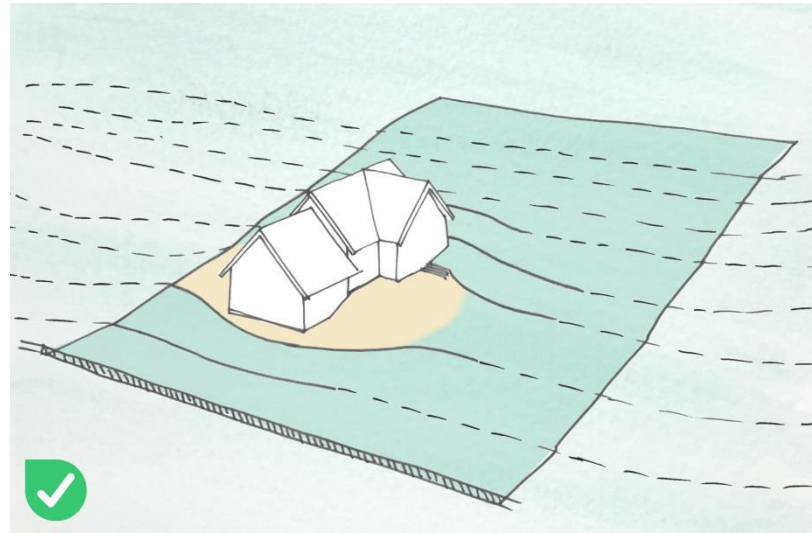
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkezezi borát.

Nemessándorháza természeti környezete olyan érték, amit építkezés közben is folyamatosan szem előtt kell tartani, meg kell őrizni az utánunk jövőknek is. Végiggondolt tervezési program után próbáljuk megtalálni az álmainkhoz legközelebb álló otthon megvalósításához alkalmas területet szakember segítségével. A kert eredeti növényzetét, az ősfákat őrizzük meg a lehető legnagyobb mértékben, mert beköltözés után nap és szél ellen is megvédi otthonunkat. Régi lakóház, nyaraló, présház, pince felújításánál őrizzük meg annak eredeti értékét, amiért korábban is szerették használói. Ehhez szerezzünk segítségül régi fotókat, hangulatképeket vagy kutassunk családi emlékeinkben az áttervezés előtt. Törekedjünk minden esetben az egyszerű, tiszta formákra, a természetes anyagok használatára. Kerüljük a túldíszítettséget és a felesleges elemek tobzódását homlokzatainkon. Növekvő energiaárak miatt legyünk mértéktartóak a tervezési program összeállítása során épületünk helyiséglisztájának összeállítása során. Házunk legfőbb értéke ne a mérete legyen, ha több hely marad a kertnek és a természetnek, akkor átmeneti tereinkből jobban élvezhetjük egy ilyen erdei környezetben. Lehetőség szerint használjuk a település tradicionális építőanyagait (tégla, fa, vakolat), hogy a régi nemesekhez illő módon álljunk be a sorba. Ehhez segítségül sétáljunk a településeken, és mutassuk meg építészünknek a nekünk tetsző megoldásokat mielőtt álmainkat konkrét formába öltetné közös előképek nélkül.

Egyeztessünk a főépítésszel, tisztázva, hogy a területre érvényes előírások biztosítanak-e lehetőséget az általunk elképzelt épület megvalósítására!

ÓFALU

Nemessádorháza legnagyobb értéke talán az egységesség és nem a kiugró egyedi építészeti értékek tobzódása. Folyamatosan őrizni kell a menthető értékeket és pótolni a kialakult hiányokat lehetőség szerint. Új családi otthonunknak olyan helyet válasszunk, amely nem csak álmainknak, de életmódunknak, és az általunk összeállított építési programnak is megfelel! Az ideális tájolásra az energiatakarékosságon túl a mentális komfortérzet miatt is figyelniünk kell. A hazánkban északnyugati uralkodó széliránynak kitett homlokzatokra kevesebb nyílás kerüljön, a teraszt lehetőleg a szélől védett helyzetbe helyezzük. Egy jó arányú oldalhatáros épület egyszerű tetőformájával lehetővé tesz egy gazdaságos kialakítást, jól tagolható és rugalmasan bővíthető később. Gazdaságosan megépíthető és fenntartható konstrukciót érdemes létrehozni, mely a környezetével harmonikus viszonyra törekszik, teljes életciklusa során. Lehetőség szerint mentsük meg a dűledező, helyi védett épületeket, azoknak akár csak a jellemző részek megtartásával és az udvari szárny újjáépítésével. Használjunk bátran jó minőségű bontott anyagokat is!

MAGASSÁG

Az Ófalu utcáiban lévő házak közel azonos magassággal épültek. A meglévő épületek közé épülő új házak építésénél alapvető elvárás az utcaképhez illeszkedés, a hasonló oromfalak magasságának és szélességének, megjelenésének, illetve a nyílászáró kiosztásának közvetlen környezetben kialakult hagyományok szerinti képzése. Eredetileg is túl széles homlokzatra ne építsünk teljes értékű tetőteret!

TETŐHAJLÁSSZÖG

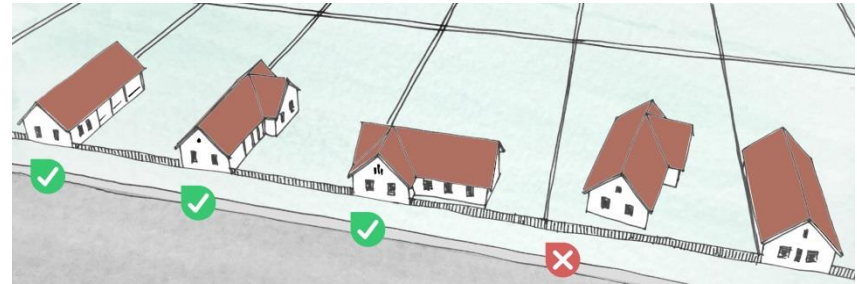
Hagyományosan oromfalas, utcára merőleges nyeregtetős épületek alkotják az utcaképet. Ezek bővítése L-vagy T-alakban elfogadott az udvari szárnyakon, de nem ajánlottak az ugrások és különböző hajlásszögek torlódása kis léptékű épületünkön. 35-45 fok közötti értékeket válasszunk meghatározó tömegként, amihez laposabb kiegészítő ereszcsendesítők, előtetők kapcsolódhatnak.

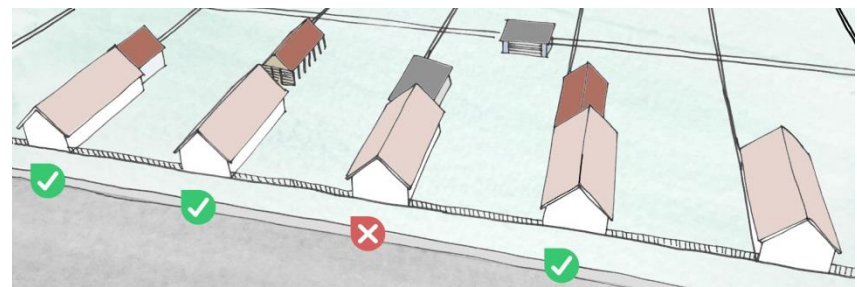
TELEPÍTÉS

Épületeinket az utcavonalhoz és a telk alakjához igazítva kell elhelyeznünk. Jellemzően keskenyek és hosszúak a telkek, amelyeken, oldalhatáron álló beépítés alakult ki. Jól kihasználható oldalkertek mellett a hátsókertek használata mára vegyes. Kerülendő az oldalhatárral nem párhuzamos és négyzetes alakzatú épületek elhelyezése egy kialakult sorban, mert elindíthatja a teljes elértéktelenedést is!

MELLÉKÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE

Melléképületeink funkciója átalakulásával tömegük és anyaghasználatuk sem konkurál a főépülettel, mégis fontos, hogy szerves folytatásként láttassuk azt az utcáról és a domborzati adottságok miatt szinte a település összes pontjáról. Lehetőségünk van az összeépítésre és a hátrébb húzásra is, de ne fordítsuk be elvágva a hátsó- vagy oldalkertet!

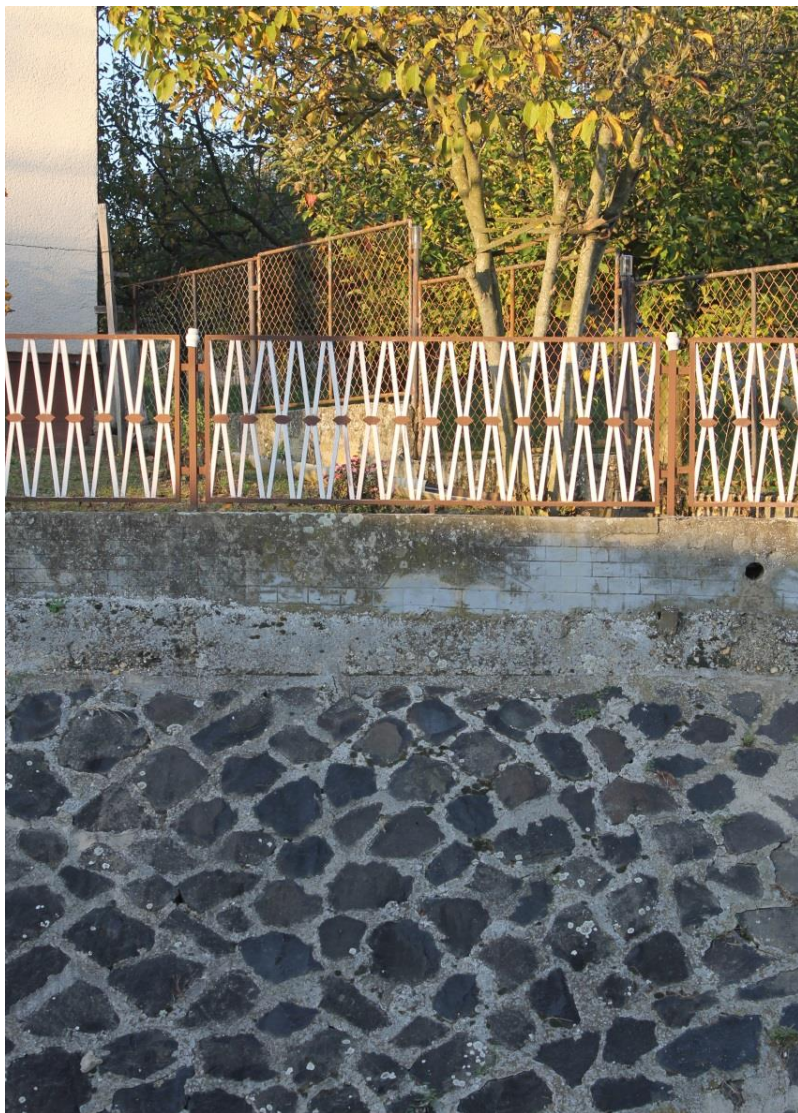

KERÍTÉSEK

Általánosan elmondható, hogy kerítések esetében az áttörtség, a természetes anyagok, természetes színek használata, a túldíszítettség kerülése ajánlott. A kerítések befuttatása minden esetben nagyon jó hangulatúvá teszi az utcaképet. Viszont zöldkerítésként használt sövényekkel óvatosan kell bánni, nagyon zavaró, ha magasabbra nőnek. Különösen szép, változatos példákat találunk fából és igényesen kialakított kovácsoltvasból, fémpálcákból készült kerítésekre. Az Ófaluba a természetes anyagokból épített áttört kerítések illenek, anyagukat tekintve farács, fa lécezet, kovácsoltvas, vagy egyszerű fém pálcázat, tömör épített lábazattal falazott tartópillérekkel vagy faoszlopokkal. A kerítések kialakítása során dolgozzunk a lakóépületünkön is alkalmazott anyagokkal, színekkel, hogy még harmónikusabb, egységesebb hatást érzünk el. Hazánkban sokan, a biztonság érdekében telküket tömör fémmel, kővel, vagy fával körbe kerítik. Teremtsük meg a privát, járókelők tekintetétől elzártabb kertrészünket a hátsókertben! Kerítések széles választéka áll rendelkezésünkre, ám a legszebb, leghangulatosabb porta is tönkre tehető egy nem odaillő kerítés építésével. A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, ugyanakkor el is választja az ingatlantól. A közterület és a magánterület elválasztó vonala nem csak határvonal, hanem térfal, áttört formájában pedig összekötő elem, mely az utcakép, így a település arculatának is meghatározó eleme. A kerítés legfontosabb eleme maga a bejárati kapu, egy szép kilincs, vagy egy ötletes pillérmegoldás éppen elegendő vizuális élmény! A kertkapu kialakításakor hangsúlyozzuk a belépés helyét, de kerüljük a túlzott hivalkodást, hiszen a kertkapu a megérkezés és fogadás kiemelt pontja. Kerüljük az embermagas, tömör kerítéseket.

A kerítés nagyon fontos része a háznak, mégis sokszor méltatlanul kevés figyelmet fordítunk rá. Ha építkezünk, a házunkkal együtt az utcai kerítést is körültekintően tervezzük meg lehetőség szerint. Lejtős terepen a kerítést lépcsőzzük. A lépcsőzött kerítés esztétikus, ha ritmusa van. Az Ófalu hagyományos falazott kerítéseit őrizzük meg! Meredek telek esetében az utca felé hagyománya van a támfalépítésnek, melynek anyaga természetes, helyi kő legyen. A támfalat növényzettel futtassuk be, mely az utca felé is megjelenik! Támfal tetejére ne építsünk tömör mellvédet!

KERTEK

Nemessándorháza zöld karakterét a házakat körülölelő magán kertek teszik teljessé. A kert szerves része a lakóterületeknek, egységet alkot a lakóházakkal, de a tágabb környezet alakítására is hatással van. A lakók kikapcsolódásának helyszíne, esztétikailag az egész lakóközösségre hatást gyakorol, a szűkebb környezet mikroklímáját döntően befolyásolja, de a lombtömeg, a vízelvezetésre, szikkasztásra alkalmas felületek gyakorlatilag egész városrészek klímáját, levegőminőségét alakítják. A kertek lombhullató fái az épület hűtésében és árnyékolásában is segítenek, így a fák védelme különösen fontos. Bár a magánkertek kialakítása a tulajdonos lehetősége, a stílusos, környezetbe illő kertek tervezésének, fenntartásának támogatása jótékony hatású a tágabb környezetre is. A házak melletti oldalkertekben inkább a díszítő jellegű udvar fogadja a megérkezőt. A mai igények kielégítése miatt ez a rész a gépkocsibeállást szolgáló, burkolt felületté vált, melyet keskeny kerti sáv szegélyez. Válasszunk visszafogott anyagokat hozzá!

MELLÉKÉPÜLETEK

A nem mellékes kerti építmények, melléképületek lehetőség szerint a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A gépkocsi tárolók, fedett beállók, kukatárolók esetén előnyben részesítendő a könnyűszerkezetes, fa építmények kialakítása. A melléképület pozicionálásánál tartsunk szem előtt a használati igényt, de minden esetben fordítsunk nagy figyelmet az esztétikus összkép kialakítására, mely az utcaképet lehetőség szerint nem befolyásolja zavaróan. Új építés esetén ne feledkezzünk meg a célszerű és jól méretezett tárolók (kerti szerszám, raktár, műhely, garázs, kukatároló stb.) kialakításáról. A településkép szempontjából sem szerencsés az épületek mellett gomba módra szaporodó, jellemzően hulladékanyagból összetákolt, ipari jellegű bódék látványa. Egy gondosan megtervezett, igényesen megépített épület mellett diszsonáns hangot üt meg egy barkácsáruházi katalógusból választott kis házikó látványa. Ezért már a tervezés során mérjük föl reális igényeinket a tároló és egyéb, kiegészítő funkciókat befogadó (nyárikonyha, fészer, fatároló stb.) melléképületekre vonatkozó igényeinket, és osszuk meg az építésszel, hogy kezelje a terv részeként. Bővítés vagy felújítás esetén óvjuk meg a számos egyéb funkció befogadására alkalmas régi istállókat, csűröket vagy górékat, melyek megbecsülendő értékek. Sokszor erősebb szerkezetekből és igényesebb anyagokból építettek az állattartás építményeit, mint saját lakóházukat. Becsülje meg, akinek van még ilyen megmenthető melléképülete a telkén. A zalai pajták jellegzetessége, hogy téglából épített, míves homlokzatú istállót és egy téglaszlopokon nyugvó kocsiszínt tartalmaznak. Ez utóbbit magasra építették a kocsi és széna tárolása miatt, az oldalát pedig bedeszkázták. Bár még több tucat pajta áll a faluban, karbantartás hiányában a száz éves épületekből szinte minden évben eltűnik egy. Ledől magától, vagy elővigyázatosságból elbontják. A régi szerkezeteket sokszor még időben javíthatók, cserélhetők másik bontott épületek alapanyagaiból. Hasonlóan a pajtákhoz minden portához tartozott egy kút is, amit többnyire téglával béleltek, a láncos hengert lécekkal borították. A hajtókerék készülhetett öntöttvasból, fakeresztből, kocsikerékből, ami egy kis tető alatt állt az eső és a tűző nap elől. A vezetékes ivóvíz mellett nincs nagy szükség az üzemeltetésükre, mégis a kerti locsolást vagy kerti dísz kis étakapítással készíthetünk belőlük. Megsemmisülésük után már bánhatjuk.

AJTÓK, ABLAKOK

A régi házakon lévő hagyományos ablakok viszonylag kicsi méretűek, faszerkezetűek, osztottak és kétszárnyúak. Felújításnál, vagy új épület építéskor az egységes utcakép megteremtése érdekében kívánatos az illeszkedés a hagyományos nyílászáró arányokhoz, megjelenéshez, anyaghasználathoz. Az épületek hátsó kert felé néző részében ettől eltérő megoldások is elképzelhetők. Régi házak felújításánál érdemes a régi ablakokat megtartani és hőszigetelő üvegezésűvé átalakítani. Napjainkban az energiatakarékosság jegyében gondolni kell a nyári meleg és a napsütés elleni védelemre. Több jó megoldás is létezik: előtetők, fix vagy ideiglenes árnyékoló szerkezetek, ponyvák, tornác, az ablakokra szerelt táblák, zsalugáterek vagy rejtett redőnytokok. Homlokzatunk megjelenését könnyen díszíthetjük visszafogott anyagú és geometriájú keretézéssel.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A beállt lakóterületeken az alkalmazott színvilág változatos. A környezethez való illeszkedés érdekében a fehér, tört fehér, a homok- és agyag szín, a téglá és terrakotta vörös színek, a pasztell földszínek, valamint természetes építőanyagok esetén azok természetes színei javasoltak. Kerüljük a harsány, élénk és a nagyon sötét színeket a homlokzat színezésekor! A kialakult épülettömegek gyakran nagyok, tagolatlanok, ezt egy esetleges felújításkor igyekezzünk oldani! Az igényes, modern építőanyagok és a hagyományos építőanyagok együttes alkalmazása esztétikus megoldásokra vezet. Alkalmazzunk nagy vakolt felületeket és természetes anyagokat a homlokzatokon! Megfelelő építészeti minőség esetén használható beton és nagyobb üvegfelület is. Kerüljük a csempe jellegű burkolatokat, akkor se alkalmazzuk, ha azok természetes kő anyagúak!

RÉSZLETEK

Figyeljük meg régi épületeinek részleteit és tanuljunk a régi mesterek csodálatos munkáiból, hogy micsoda műgonddal nyúltak a legapróbb részletekhez! Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy homlokzati stukkót, ablakkeretezést, vagy éppen nyílászáró részletet, tornác oszlopot jelentenek. Ezek nélkül a részletek közül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egyedivé a házakat. Jó példák az oromfal padlásszellőző nyílásához, vagy az ablakos vakolat tükörben elhelyezett vakolatdíszek. A padlásbevilágítók is sokfélék és jellemzően a nagyobb, polgári házak tetején építették be. Az ökörszem ablakokat, padlászvilágítókat felújítás esetén sok esetben nem teszik vissza, nem javíttatják meg, pedig különleges karaktert, egyedi vonást ad az épületnek. Néhány megmaradt kerek kút emlékeztet minket a korábbi időkre. Kötelességünk, hogy megőrizzük és rendbe hozzuk ezeket a múltból ránk maradt gyöngyszemeket. Az alapok megerősítésével, szigeteléssel és vízvezetéssel, a faszervezet felújításával, vagy újragyártásával és állandó karbantartással meghosszabbíthatjuk életüket.

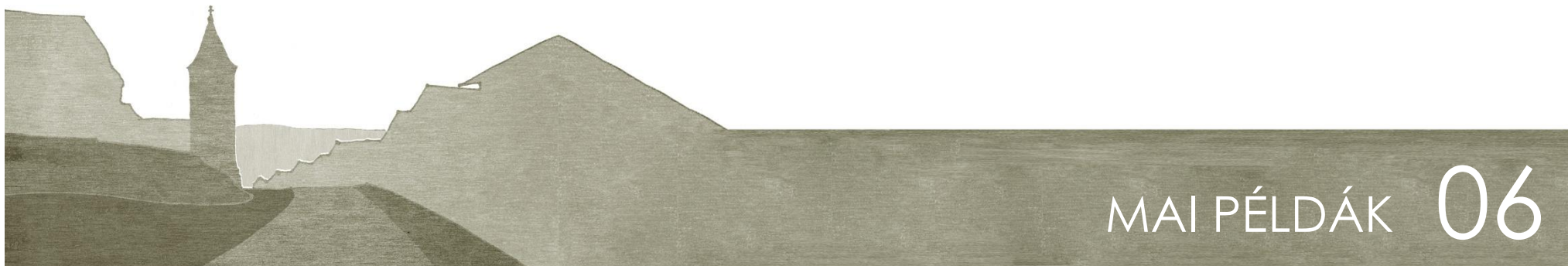
Ez a fejezet a részletek fontosságát mutatja be, mely szempontok sokszor nem kapnak kellő hangsúlyt a tervezés során, pedig ezen részletek egészéből tevődik össze az épület településképi megjelenése. Fontos, hogy ezekkel a részletekkel azután kezdjünk el foglalkozni miután a megfelelő formát, arányt, léptéket, tömegképzést megtaláltuk. A vakolatlan téglafalak a felfuttatott zöld növényzet igazán szép megjelenést kölcsönöz. Ne feledjük: a praktikum és az esztétika, az építészeti minőség egymással nem ellentétes fogalmak! Különösen fontos a vakolatszín és struktúra, az ablakpárkányok gondos megválasztása. Az egyszerű, de igényes, jól kitalált, szépen megépített részletek gazdagítják épületeinket, büszkévé teszik tulajdonosaikat. Egy jól komponált burkolat, eresz, tetőcsatlakozás vagy párkányelem díszítőelemként is működik, mellette további öncélú díszítés már sokszor nem is kívánkozik az épületek arcára. Apró bájuk, mives kidolgozásuk sokszor elgondolkodtatja az embert, felkelti az érdeklődését.

ANYAGOK

Az Ófaluban a régi házak utcára néző homlokzata alul általában kétablakos, padlástérben, vagy tetőtérben egyablakos oromfal, mely fölé kifut a nyeregtető. A falak vakoltak, az osztott faablakokat sokszor vakolatkeret díszíti. A lábazat kő, vagy festett lábazatvakolat. A házak színe fehér, törtfehér vagy halványszürke. Ajánlott a természetes anyagok, - kő, téglá, fa - használata, kerülendő a csempe vagy hasított kőburkolat alkalmazása az ablakok körül. Az ablakok külső árnyékolására a spaletta, vagy zsalugáter a javasolt megoldás. A tetőfedésre természetes színű égetett cserép, vagy ahhoz hasonló színű betoncserép alkalmazható. Az ide épülő új lakóházaknak is be kell tartaniuk ezeket a feltételeket. Ajánlott a természetes anyagok, mint kő, téglá, fa használata, kerülendő a vékony burkolólapok alkalmazása lábazatként, vagy az ablakok körül. Anyaghasználat és színezés tekintetében is az építészeti és táji adottságokhoz kell igazodni. Kerülendők a harsány vakolatszínek, helyettük a visszafogott fehér árnyalatok illetve földszínek javasoltak. Tetőfelületen csak pikkelyszerű vagy korcokkal tagolt táblás fedés megengedett. Nemessándorházában rendkívül sok régi ház található, ezért fontosnak tartunk megosztani néhány gondolatot ezen épületekkel kapcsolatban. Egy régebbi épület akár részben, akár egészben hasznosítható, megfelelő műszaki állapot esetén bővíthető, tetőtere beépíthető. A felújításuknál, korszerűsítésüknél ügyelni kell a helyes anyaghasználatra, építéstechnológiákra, mivel az épületfizikai működésük a modern épületekétől eltérő. Tipikus hiba ilyen munkák esetén a műanyagok túlzott használata, vastag falakban a geréb- vagy pallótokos ablak cseréje modern nyílászáróra, nedvesség bezárása és feldúsítása az épületszerkezetekbe.

MAI PÉLDÁK

Ebben a fejezetben a tágabb régióból, a teljesség igénye nélkül igyekeztünk olyan, már megépült példákat bemutatni bizonyos témakörök szerint, melyek inspirációt adhatnak, és akár újabb, innovatív megoldásokra ösztönöznek. A mellékelt képanyag bizonyos, a képaláírásban is megjelölt elveket illusztrál. Egy-egy felmerülő, településképi szempontból jelentős kérdésre jó választ adnak. A településközpontban építendő új létesítmények esetén minden esetben alkalmazkodni kell a szomszédos épületekhez.

Beépítésben, tömegben, méretben, anyaghasználatban, részleteiben is igazodni kell a környezethez. Az építészeti útmutatóban felsorakoztatott javaslatok betartásával, ezekhez hasonlóan arányos, szolid, illeszkedő házat építhetünk. Az ajánlások között itt bemutatott új épületek tömegformálása, anyaghasználata és a kivitelezés minősége átgondoltságról, szakmai igényességről tesz tanúbizonyságot. A túldimenzionált házak építése mindenképp kerülendő. Javasolt a nem túl széles épületek kialakítása.

Az új templom ritka példája a környék közösségi építkezésének. Arányaival és homlokzatképzésével jól illeszkedik a meglévő településstruktúrába, telepítése tökéletes a szilvamag alakú teresedésen. Nem akar konkurálni az ősi településközponti toronnyal, de szervezőerejével egy új alközpont és élettér kialakítását kezdte meg a település lehangulatatosabb részén. Az egyedi nyílászárók kiosztása és változatos komponálása jól egészül ki finom olyan részletképzésekkel, mint kovácsoltvas rács, az épületkerámia és a kereszték. Sok időnek kell eltelnie ahhoz, hogy felzárkózzon a környező települések szakrális intézményeihez, de hiánypótló mű ezen a súlyos történelemmel rendelkező, apró településen.

A templom közvetlen közelében megjelent néhány újabb építésű épület egyik legjobban sikerült példánya. Természetes anyaghasználata hangsúlyosan jelenik meg a fő- és melléképület homlokzatán, de végig vonulva kerítésen is. A természet mára visszavette magának a kertet is, és nem állt meg a falak tövében, a gazda helyesen engedte befutni a tömör felületeke is növényekkel a klíma biztosítása érdekében.

Az utcával párhuzamos fő tömegeből T-alakban kiáll a bejárati tömeg a régi kódissállások mintájára. Egységes zsalugátetek takarják a változatos méretű, de azonos szemöldök magasságú nyílászárókat a déli napfény előtt. Kertjéből a díszfák és a gondozott gyep harmóniát árasztanak az utca felé, szinte csalogató a vendégek számára. Fehér vakolata és bontott cserepe rendezi az alacsony tömegű épülettömeget.

A hegyi hajlékok előfutáraként áll a domboldalra szépen telepített ingatlan. Részletképzései és geometrikus töréseinek a sokaságát jól rendezi az egységes bontott téglá burkolat és az egyszínű fa nyílászárók elhelyezése. Melléképületei változatos módon veszik fel a terep és a funkció adta lehetőségeket, köztük buja növényzet segíti az összhang kialakítását. Fontos homlokzati elem az árnyas tornác, ami remek átmeneti térként használható.

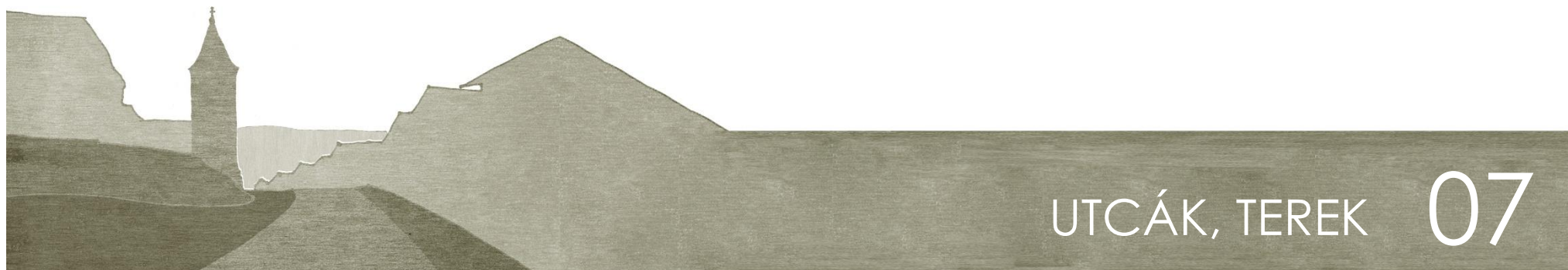

Ezen az épületen az arányos homlokzatszerkesztés, és a természetes anyaghasználat a kiemelendő. Erdei panorámával romantikus környezetet biztosít használóinak. Lépcsőzetes tömegképzése illeszkedik a meredek telekhez.

Mérete ellenére is jól tagolt ipari épület mintaértékűen ül rá a domborzatra, a sűrű parkosítással szinte a környező tájba simul. A település legnagyobb méretű épülete, ami minden pontról jól látható, tagoltságával, változatos tetőgerinceivel mégis humanizálta a benne rejtőzködő funkciót a temető szomszédságában. Mértékadó kiindulópontként szolgál atárság összes zöldmezős ipari vagy mezőgazdasági beruházásának illeszkedő magatartásával.

UTCÁK, TEREK

A településkép javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás, a rendezett közterületekre való törekvéssel látványosan érzékelhető a településkép pozitív változása. A közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása is szembetűnő előrelépést jelent. A település vonalas elemei vezetnek a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. A településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére is. A megfelelően megválasztott és elhelyezett növényekkel az épített utcakép jelentősen javítható, hiszen jótékonyan takarhatja azok hibáit, vagy hangsúlyozhatja az előnyös megjelenést, növelve az esztétikai élményt. Kedvező, ha egy utcaszakaszon a telepített fasor egyedei azonos fajkból állnak. A kerítés és a közút közötti utcakert teremt kapcsolatot a magántelkek és a közterületek között.

HIRDETÉSEK, TÁBLÁK

Épületek tervezésekor figyelembe kell vennünk, hogy egy utcakép minőségét nagyban befolyásolják az épületeken elhelyezett reklámfelületek, hirdetőtáblák, cégérek. Igényes, esztétikus, nem túl feltűnő hirdetőfelületekkel nemcsak a járókelőket tájékoztathatjuk, de hozzájárulhatunk egy szebb utcakép, megteremtéséhez. Az épületek funkcióját meghatározó feliratok, cégérek a homlokzatok, a közterületek karakteres elemei. Kialakításuknak tükröznie kell a szolgáltatás jellegét, alkalmazkodnia kell - színben és formában - az épület megjelenéséhez és illeszkednie kell a környezethez, különösen védett terület esetén. A településen kevés a reklám és hirdetőtábla és nem is kívánatos hivalkodó hirdetőeszközök elhelyezése. A reklámtábla legyen környezetbeillő, lehetőleg természetes anyaghasználatú és szépségével tűnjön ki, ne hivalkodjon. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Az igényes, nem túl feltűnő, de jól észrevehető feliratok is elérhetik figyelemfelkeltő céljukat. A nagyméretű, túlzó reklám nem jár automatikusan nagyobb sikerrel. A földszinti kirakatok, portálok üvegfelületét ne fóliázzuk be teljes felületükön, ha a funkció megengedi, mindenképpen törekedjünk arra, hogy ne korlátozzuk feleslegesen a járókelőknek a betekintést. Hiszen a földszinti terek átláthatósága kitágítja az utcát, a nyomtatott figurák, képek nem helyettesítik a változatosan kialakított kirakatot. A villogó táblák, cégérek nem javasoltak. A napelemek, napkollektorok, egyéb gépészeti kiegészítő szerelvények elhelyezésénél is az a szempont, hogy azok az utcaképet ne zavarják.

TÁMFALAK

A támfalak szintkülönbségek áthidalására szolgálnak ott, ahol a természetes rézsűknek már nincs helye, vagy a lejtésszög miatt a rézsű állékonysága nem biztosítható. A falak építése mindig komoly költséget jelent, ezért csak ott alkalmazzuk, ahol valóban szükségesek. A növényvel beültetett vagy gyepes rézsűk kialakítása olcsóbb, bár fenntartásuk energiaigényesebb. A nagy magasságú egybefüggő falak nyomasztóan hatnak, ezért inkább több kisebb lépcsőből alakítsuk ki azokat. A szintek között alkalmazzunk rézsűt, vagy vízszinte, 1-2 méter széles, növényvel beültetett felületet, ez vizuálisan is csökkenti a fal magasságát, valamint humanizálja az összefüggő burkolt függőleges felületeket. Ha tudunk alkalmazzunk helyi építőanyagot. Alkalmazkodjunk az épületben, kerti burkolatoknál használt építőanyagokhoz! A támfalak anyagát mindig a terhelés nagysága határozza meg. 1 méternél magasabb szintáthidaláshoz mindig kérjük ki a tervező segítségét, mert itt a már statikai számításokra is szükség van! Célszerű, hogy a támfalak helyét és ritmusát tájépítési szakember jelölje ki. A természetből és téglából készült támfalak épülhetnek szárazon rakva, habarccsal vagy beton hátfallal is. A beton és vasbeton falak inkább modernebb épületekhez illenek, egy szép szaluzattal lehet a felületeket izgalmasabbá tenni, és célszerű növényvel befuttatni ezeket. Alacsonyabb falakat építhetünk rönkfából, gerendából is, ezek igen szép felületet adnak a kertben. Ne keverjük a különböző típusokat egy kertben belül! A beton máglya- és rácsfalak (népszerű betontálcák) építését kerüljük. Ezek helyigénye sokszor hasonló a rézsűéhez, de az elemek hamar felmelegsznek, ezért a beültetett növények földje hamarabb kiszárad. Az előregyártott betonelemek általában nem esztétikusak. Az ilyen falak fenntartása nagyon munkaigényes; a nem megfelelően ápolts és öntözött növények kipusztulásával rideggé, nyomasztóvá válnak, elcsúfítják a kertünket. Utca-, valamint járda szintjéhez kerítésünkkel és kapuzatunkkal illeszkedjünk, a terep adottságait figyelembe véve alakítsuk ki azokat.

AJÁNLOTT NÖVÉNYEK 08

AJÁNLOTT NÖVÉNYEK

(A Balaton-felvidéki Nemzeti Park által telepítésre javasolt lista alapján)

Javasolt virágos lágyszárú növények

Fátyolvirág

(*Gypsophila elegans*)

Fehér varjúháj

(*Sedum album*)

Nefelejcs

(*Myosotis silvestris*)

Kövirózsa

(*Sempervivum marmoratum*)

Árvácska

(*Viola wittrockiana*)

További javasolt fajok:

Muskátli (*Pelargonium zonale*)

Trombita folyondár (*Campsis radicans*)

Sarkantyúka (*Tropaeolum majus*)

Részletes információ: www.bfnp.hu/hu/novenyjegyzek

Levendula (*Lavandula angustifolia*)

Rozmaring (*Rosmarinus officinalis*)

Izsóp (*Hyposus officinalis*)

Javasolt fásszárú növények lakótelkekre és közterületekre

Vadkörte

(*Pyrus pyraeaster*)

Tölgy

(*Quercus sp.*)

Kislevelű hárs

(*Tilia cordata*)

Madárberkenye

(*Sorbus sp.*)

Mogyoró

(*Corylus avellana*)

További javasolt fajok:

Mezei juhar (*Acer campestre*)

Mezei szil (*Ulmus minor*)

Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)

Dió (*Juglans regia*)

Kajszibarack (*Prunus armeniaca*)

Részletes információ: www.bfnp.hu/hu/novenyjegyzek

Alma (*Malus domestica*)

Körte (*Pyrus communis*)

Eperfa (*Morus alba*)

Málna (*Rubus idaeus*)

Piros ribizli (*Ribes spicatum*)

Kerülendő invazív növények

Akác

(*Robinia pseudo-acacia*)

Gyalogakác

(*Amorpha fruticosa*)

Selyemkoró

(*Asclepias syriaca*)

Bíbor nebáncsvirág

(*Impatiens glandulifera*)

Bálványfa

(*Ailanthus altissima*)

További tiltott fajok:

Aranyvessző (*Solidago canadensis*, *S. gigantea*)

Ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*)

Borfa, tengerparti seprűcserje (*Baccharis halimifolia*)

Kaliforniai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*)

Tollborzfü (*Pennisetum setaceum*)

Ördögfarok keserűfű (*Persicaria perfoliata*)

Nagyvirágú tóalma (*Ludwigia grandiflora*)

Perza medvetalp (*Heracleum persicum*)

Részletes információ: www.bfnp.hu/hu/novenyjegyzek

IMPRESSZUM

NEMESSÁNDORHÁZA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlapcím: www.nemessandorhaza.hu

Emailcím: korjegyzosegbsztl@zelkanet.hu

Levelezési cím: 8927 Nemessándorháza, Petőfi S. u. 1.

Telefon: +3692/562-410

Polgármester: Antal Sándorné

Főpítész: Fülöp Tibor

Főépítész emailcíme: ftebee@freemail.hu

SZERKESZTETTE: Fülöp Tibor, Madár Ivett, Vati Vivien

SZÖVEG: Fülöp Tibor, Madár Ivett

FELHASZNÁLT IRODALOM: Sándor Gyula – Nemessándorháza története

Dr. Szabó Csaba, Dr. Pálfi Dénes – Nemessándorháza - Táj, Történelem, Társadalom

FOTÓ: Fülöp Tibor, Vati Vivien

GRAFIKAI TERVEZÉS: Fülöp Tibor, Szakos Hajnal, Vati Vivien

Zalaegerszeg, 2017.

